

Cultuur
Culturen ver weg en dichtbij
Topklassers

Zelfstandig werken
Zaakvakken
Groep 5-6
Antwoorden

TOPklassers

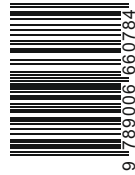
Deze Topklassers wordt uitgegeven in vijf delen. Het eerste deel is Culturen ver weg en dichtbij. Dit deel bestaat uit een groot aantal uitdagingen, werkboekjes speciaal voor meer- en hoogbegafte leerlingen. Het bevat uitdagingen en opdrachten op het gebied van Cultuur, Wetenschap, Wijskunde en Vreemde talen. Met dit antwoordenboek kan de leerling zelf zijn antwoorden in het werkboek nakijken.

Topklassers maakt deel uit van ThiemeMeulenhoff Zelfstandig werken (Z). Dit bestaat uit een groot assortiment leermiddelen voor alle leerlingen. Op onze Z-site vindt u al onze uitgaven: www.zelfstandig-werken.nl

antwoorden

ThiemeMeulenhoff

9 789006 660784

TOPklassers

Zaakvakken

Cultuur
Culturen, ver weg en dichtbij

Auteur
Jacques van der Pijl

Taak 1

- 1 de afwisseling tussen dag en nacht.
- 2 Niets, het was een smoesje omdat niemand toen durfde te vertellen waar baby's vandaan kwamen.
- 3 De dag waarop de nieuwe haring voor het eerst wordt verkocht.
- 4 het schoonmaken van de haring door de ingewanden eruit te halen.
- 5 Hij bedacht het feest van Sint-Maarten.
- 6 leidt makkelijk tot discriminatie.
- 7 Een maankalender die rekening houdt met de zonnekalender.
- 8 staat ook Willemstad op Curaçao.
- 9 De bloeitijd van het rijk van de Azteken lag in de 10de eeuw.
- 10 een spel dat de Azteken speelden.
- 11 een manier om met touwtjes en knopen te tellen.
- 12 Archeologen hebben de restanten van deze tuinen in 2001 ontdekt.

Taak 2

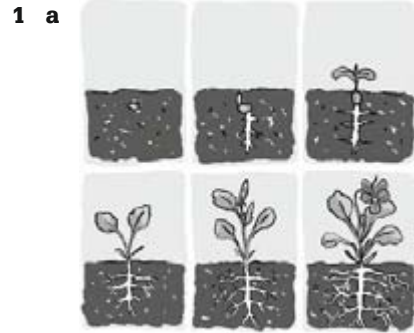
- 1 a niet waar
b waar
c waar

2 Voorbeeldantwoord

dit hoort bij cultuur	dit hoort bij natuur
dat elk kind als het 4 wordt naar de basisschool gaat	hoe het gras en de bomen groeien
dat wij 3 keer op een dag eten, waarvan één keer warm	de afwisseling tussen dag en nacht
dat je je hand uitsteekt als je links- of rechtsaf wilt slaan	dat de aarde om de zon draait

- 3 a **Kunst** gaat over schilderijen en beeldhouwwerken. Of over het schrijven van boeken of het maken van toneel of mooie gebouwen.
b **Wetenschap** gaat over de kennis van bijvoorbeeld de sterren en planeten (sterrenkunde) of van ziekten (geneeskunde).
c **Bij beschaving** gaat het erover hoe mensen zich ontwikkeld hebben. Maken ze alles met de hand of gebruiken ze machines in een fabriek?
d Van **woeste grond** – dit is natuurgrond – maakten boeren **landbouwgrond**. Dat is grond waar de boeren aardappelen of groenten (gewassen) op laten groeien.

Taak 3

- b
- 1 De ene boom staat in heel goede grond en de andere niet.
 - 2 De ene boom krijgt veel licht en de andere niet.
 - 3 De ene boom heeft last van een ziekte of van insecten en de andere niet.

2 a *Voorbeeldantwoord*

Een mens kan dingen leren en veranderen. Bijvoorbeeld verhuizen, gezonder eten of beter z'n best doen op school. Dat zijn allemaal dingen die een boom niet kan.

b Eigen antwoord.

c Met de appel wordt het kind bedoeld. Met de boom wordt je vader of moeder bedoeld. Deze uitdrukking betekent: ieder kind lijkt op zijn ouders.

d *Voorbeeldantwoord*

Zo vader, zo zoon: Op je vader lijken.

Jong geleerd, oud gedaan: Wat je jong geleerd hebt, kun je meestal later goed.

Zoals de ouden zongen, piepen de jongen: Kinderen doen en denken, net zoals de ouders.

3 Eigen antwoord.

Taak 4

- 1 a Het water in de rivier beweegt, stroomt. Je kunt dus nooit in hetzelfde water springen als een paar minuten ervoor. Dat water is namelijk door de stroom al lang weer ergens anders.
- b Alle dingen veranderen voortdurend. Dat betekent dat alles eigenlijk steeds iets nieuws wordt. Iets wat het daarvoor niet was. De tafel waaraan je werkt slijt of loopt een kras of een deuk op als je er tegenaan stoot. Hij verandert alsmat en over 20 jaar herken je hem misschien zelfs niet meer!

- 2 a In het stripverhaal zie je dat de steen kleiner wordt, stukjes eraf gaan en dat er een stukje mos op groeit.

b *Voorbeeldantwoord*

ik verander door deze personen	dit is wat er veranderd is
mijn ouders	Zij hebben ideeën, regels, gewoontes die ik overneem.
de kinderen op school	Ik houd rekening met ze terwijl ik dat soms niet wil.
de trainer	Ik ga harder trainen omdat ik anders uit het team gezet word.

3 a *Voorbeeldantwoord*

deze dingen gaan vast heel makkelijk	deze dingen worden lastig
Met elkaar praten en omgaan, want we spreken dezelfde taal en wonen in hetzelfde dorp.	Zij hebben vast een paar andere regels dan wij. Hoe moet dat?
Leren, want we moeten allemaal taal en rekenen leren.	Zij vieren bijvoorbeeld Kerstmis anders dan wij of ze vieren het helemaal niet. Hoe moet dat nu?
Nieuwe vrienden maken, omdat er veel nieuwe kinderen op school komen.	Zij gaan tussen de middag naar huis en zitten daarom tot vier uur op school en wij hebben een continuurooster.

b Eigen antwoord.

Taak 5

- 1 a** Beschuiten zijn luchtige dubbelgebakken koeken. De muisjes zijn anijszaadjes waaromheen een laagje roze of blauwe suiker zit. De vader en moeder delen de beschuit met muisjes uit als zij een baby hebben gekregen.
 - b** Op 31 januari 1938 werd prinses Beatrix geboren. Op die dag bracht de firma De Ruyter een blik oranje muisjes naar Paleis Soestdijk. Vanaf die tijd is het traditie om bij de geboorte van een prins(es) oranje muisjes in de winkels te verkopen.
- 2 a** Eigen antwoord.
 - b** Eigen antwoord.
 - c** Vroeger durfden ouders niet zo eerlijk te vertellen hoe baby's gemaakt werden en hoe ze geboren werden. Daarom bedachten ze een smoesje. Een bekend smoesje was dat een oievaar de baby's bracht.
- 3 a** Bij de doop wordt er wat water over het hoofd van de baby gesprenkeld. Zo wordt het kind 'schoon gewassen'. Niet echt natuurlijk; het betekent dat alle zonden worden vergeven. Een zonde is wat volgens de godsdienst niet mag. Bij de doop wordt het kind ook lid van de kerk.
 - b** In de katholieke kerk zijn bij de doop een peter (peetoom) en meter (peettante) aanwezig. Zij zijn de getuigen. Aan hen wordt gevraagd om erop te letten dat het kind een goede christelijke opvoeding krijgt. Ook bij andere geloven komt dit voor. Meestal worden de grootouders of een oom en tante als peter en meter gevraagd.

Taak 6

- 1 a** **Hollandse nieuwe** of **maatjesharing** is de eerste jonge haring van het seizoen.
Koninginneharing is de beste haring. Meestal is de vangst rond half juni. De schipper bood deze haring vroeger aan de koningin aan.
Zure haring is de haring die na juli wordt gevangen en die in het zuur (azijn) gelegd wordt.
 - b** **Hollandse nieuwe** of **maatjesharing** is de haring die in het voorjaar vet genoeg is geworden om te vangen, maar die nog geen jongen hebben gekregen. Het vangen start vanaf mei of juni en duurt tot ongeveer juli.
 - c** *Voorbeeldverslag*
Vlaggetjesdag is tegenwoordig de dag waarop de Hollandse nieuwe voor het eerst verkocht wordt. Die dag wordt feestelijk gevierd. Vroeger was vlaggetjesdag juist de dag voordat de schepen uitvoeren om Hollandse nieuwe te gaan vangen.
- 2 a** Met een speciaal mesje worden kieuwen, keel en ingewanden uit de vis gehaald. Na het kaken wordt de haring in zout gelegd. Hierdoor blijft de vis langer goed.
 - b** Eigen antwoord.
Tip! Laat je poster aan andere kinderen zien. Snappen ze direct waarom het gaat? Dan heb je het prima gedaan!
- 3 a** Eigen antwoord.
 - b** Een bolus is oorspronkelijk een joods gerecht. Joden wonen over de hele wereld, dus kun je bolussen ook in andere landen vinden.
 - c** Eigen antwoord.
 - d** In Brabant kennen ze bijvoorbeeld *blote biljetjes in het gras*.

Taak 7

- 1 a** Prinsessendag werd op 31 augustus gevierd. Dat was de dag waarop prinses Wilhelmina jarig was. Toen Wilhelmina koningin werd, noemde men 31 augustus Koninginnedag. Koninginnedag werd van 1898 tot en met 1948 op 31 augustus gevierd. De Nederlandse Antillen en Aruba horen bij het Koninkrijk der Nederlanden en daarom wordt het feest ook daar gevierd.
- b** Eigen antwoord.
- 2 a** *Voorbeeldantwoord*
koekhappen, zeepheiling, blikwerpen, touwtrekken, hoepelen, steltlopen en spijkerpoepen
- b** Eigen antwoord.
- c** Eigen antwoord.
- d** Overleg met je leerkracht of je de spelletjes ook mag laten spelen.
- 3 a** Een vrijmarkt is een markt waar je spullen mag verkopen zonder dat je daar een vergunning voor nodig hebt.
- b** *Voorbeeldantwoord*
- Hoe laat de vrijmarkt begint en eindigt.
 - Hoe groot een verkoopplaats is.
 - Of er dingen zijn die je niet mag verkopen.
 - Hoeveel de spullen kosten.
 - Met mijn ouders spreek ik natuurlijk af of zij het goedvinden dat ik die spulletjes verkoop.

Taak 8

- 1 a** *Voorbeeldantwoord*
Maarten van Tours was een Romeinse soldaat die de helft van zijn mantel aan een arme bedelaar gaf. Hij ging daarna uit het leger en werd later bisschop van Tours. Het feest van Sint-Maarten viert wij op 11 november. Dat was de sterfdag van de bisschop van Tours.
- b** Een foekepot of rommelpot is een aardewerken pot met een varkensblaas erover. Door de blaas zit een stokje. Doordat er hars op het stokje zit en je het stokje beweegt, ontstaat er een gek brommend geluid.
- 2** Eigen antwoord.
- 3 a** 's-Hertogenbosch (Den Bosch)
- b** *Voorbeelden van carnavalsnamen*
Bladel = Muggehol; Doesburg = Mosterdgat;
Eindhoven = Lampegat; Gerwen = Narregat; Helmond = Kattegat;
Middelbeers = Strijkersgat; Naarden = Wallegat;
Oudewater = Uivergein; Rossum = Lorredorp; Stein = Bokkeriek.
- c** *Voorbeeldantwoord*
- 1 Het wordt in het voorjaar (februari of maart) gevierd met een optocht en verklede mensen.
- 2 Heel vroeger werd al een voorjaarsfeest met dansen en muziek gevierd. Dat was om de boze geesten van de winter te verjagen en de goden te danken dat de lente en de zomer weer kwamen.
- 3 Toen Europa christelijk werd, bleef dit voorjaarsfeest bestaan. Voordat de vastenperiode begint, wordt nog eenmaal lekker gedronken en gegeten.
- d** In Rotterdam wonen veel mensen uit Latijns-Amerika en Kaap-Verdië. In die landen vierden zij carnaval. Uit respect voor deze mensen, zijn enkele steden in Nederland begonnen met het zomercarnaval.
- e** In Limburg en Noord-Holland komen beide feesten voor. Maar ook in andere delen van het land kan dit het geval zijn. Die grenzen liggen niet vast, maar verschuiven telkens omdat steeds meer dorpen en steden weer Sint Maarten gaan vieren.

Taak 9

- 1** Eigen antwoord.
Tip! Vraag of je de muurkrant in de klas mag ophangen. Misschien willen andere kinderen er meer over weten. Jij kunt het ze dan vast vertellen!
- 2 a** Dit verhaal klinkt heel geloofwaardig, maar het is echt verzonnen! Het is een broodjeaapverhaal.
- b** Eigen antwoord.
Tip! Het is leuk om je verhaal aan anderen te laten lezen en te kijken of ze je verhaal geloven of niet. Misschien mag je het zelfs voorlezen aan de klas.
- 3 a/b** Eigen antwoord.

Taak 10

- 1 a** *Voorbeeldantwoord*
Omdat hij zichzelf of zijn eigen mening erg belangrijk vindt. Soms ook omdat zo iemand denkt dat wat hij zegt de waarheid is. En die moet vooral iedereen weten! Het kan ook zijn dat iemand jaloers is.
- b** *Voorbeeldantwoord*
Meestal word je niet blij van al die kritiek. Misschien ga je hetzelfde terugdoen. Of misschien word je heel kwaad of verdrietig.
- 2 a** Als je niet steeds een oordeel hebt over mensen, ben je meer met jezelf bezig en minder met de ander. Het wordt dan veel rustiger in je hoofd.
- b** *Voorbeeldantwoord*
Mijn hond is overleden, maar ik wil er op school niet over praten. Een paar andere kinderen zeggen: 'Hé slome, doe eens gewoon mee!'
- c** *Voorbeeldantwoord*
Als iemand iets doet wat gevaarlijk is of tegen de wet, moet je er iets van zeggen. Je laat gewoon weten wat jij ervan vindt.
- d** Iemand die voorzichtig is in zijn oordeel, geeft zijn oordeel niet direct. Hij wil misschien eerst meer weten voor hij een oordeel geeft.
- e** Niemand kent precies jouw oorsprong, dus hoe jouw leven er tot nu toe precies heeft uitgezien. Niemand weet dus precies waarom je de dingen doet zoals je ze doet.
- 3 a** Van de volgende zinnen kun je wat van jezelf leren. Je geeft aan waarom je die mening hebt.
- Ik vind dat je iemand niet zomaar mag slaan, dat doet pijn!
 - Ik hou niet van computerspelletjes, ik speel liever buiten.
 - Vakantie in Frankrijk is super, daar is het bijna altijd lekker weer.
- Maar als je bijvoorbeeld zegt *Goh, wat een stomme jurk heeft Marieke* aan leer je daar niets van. Een jurk kan niet 'stom' zijn. En je leert ook niet wat je een mooie of lelijke jas vindt, want bij een ander had je dezelfde jas misschien wel leuk gevonden.
- Of als je zegt *Ik heb een hekel aan dat joch*, dan heb je meestal een hekel aan een bepaalde eigenschap van iemand. Bijvoorbeeld dat hij altijd aan jouw spullen zit.
- b** Eigen antwoord.
- 4** Eigen antwoord.

Taak 11

- 1 a** *Voorbeeldantwoord*
Veel mensen zullen het niet fijn vinden, omdat ze die mensen niet kennen. Ze denken dat ze heel anders leven dan zichzelf. Eigenlijk zijn ze een beetje bang voor hen. En jullie speelveldje verdwijnt ook nog eens!
- b** *Voorbeeldantwoord*
Veel Marokkanen zullen zich beledigd voelen als Nederlanders slechte dingen over hen zeggen.
- 2 a** In het tweede antwoord geef je je mening en ben je eerlijk. In het eerste antwoord zeg je iets wat je niet kunt weten en misschien niet waar is.
- b** *Voorbeeldantwoord*
'Ik ben gewoon iemand die niet van sport houdt. Daarom wil ik ook niet bij een sportvereniging.'
- c** *Voorbeeldantwoord*
Mensen willen graag erbij horen en zeggen dan wat anderen ook zeggen.
Ze zien iets van één persoon en denken dan meteen dat iedereen van die groep zo is.
- 3 a** Eigen antwoord.
b Eigen antwoord.
- 4 a** Het oordeel van één man (Adolf Hitler) over alle Joden werd door veel mensen overgenomen. Het vooroordeel over de Joden leidde ertoe dat ze gediscrimineerd werden en dat veel Joden werden vermoord.
- b** *Voorbeeldantwoord*
(als je het ermee eens bent) Ik ben het ermee eens. Bij mijn Turkse vriendje thuis gaat het anders dan bij ons, maar zijn vader en moeder zijn lief. Ze leggen me ook uit waarom ze bepaalde dingen doen die ik eigenlijk wat vreemd vind. Ik begrijp wat ze zeggen en daardoor worden we nog betere vrienden.

Taak 12

- 1 a** *Voorbeeldantwoord*
- Heel leuk en gezellig al die verschillende mensen en culturen.
 - Ze spreken geen goed Nederlands en hebben er geen zin in om het te leren.
 - Ze maken lekker eten.
 - Ze willen zich niet aanpassen aan ons land en onze gewoonten.
- b** Heel veel allochtonen zijn hier geboren, groeien hier op en spreken goed Nederlands. Je ziet eigenlijk alleen aan hun naam of hun huidskleur dat het allochtonen zijn.
- c** **Westerse allochtonen** komen uit Europa, Noord-Amerika of Australië.
Niet-westerse allochtonen komen uit Azië en Afrika.
De westerse allochtonen komen uit hetzelfde cultuurgebied als Nederlanders. Ze verschillen niet veel in hun gebruiken, dus hoe ze leven. Niet-westerse allochtonen hebben een ander geloof en heel andere gewoonten.
- 2 a** Eigen antwoord.
b Eigen antwoord.
c *Tip! Hebben jullie geen schoolkrant of past het er niet meer in? Misschien mag je het stukje op het prikbord hangen zodat ook anderen het kunnen lezen.*
- 3 a/b** **Gastarbeiders** werden uitgenodigd door de Nederlandse regering om hier in Nederland te komen werken. De meesten kwamen uit Marokko, Turkije en Spanje.
Asielzoekers zijn mensen die door bijvoorbeeld oorlog niet meer veilig in hun eigen land kunnen wonen. Ze vragen asiel aan in een land waar ze wel veilig kunnen leven.
Veel **Surinamers** kwamen naar Nederland toen de Nederlandse kolonie Suriname zelfstandig werd. De Surinamers mochten toen kiezen of ze naar Nederland kwamen of dat ze in Suriname bleven.

Taak 13

- 1 a** *Voorbeeldantwoord*
Wij vieren Nieuwjaar op 1 januari en dan is er in de wijk op het speelveld een groot vuurwerk. Iedereen brengt zijn eigen vuurwerk mee. We drinken wat lekkers, wensen elkaar gelukkig Nieuwjaar en eten oliebollen.
- b** *Voorbeeldantwoord*
Heel lang geleden werd Nieuwjaar aan het begin van de lente gevierd, als de natuur weer tot leven kwam. De Germanen vierden Nieuwjaar in het midden van de winter als de dagen langer werden. Dit joelfeest duurde van 25 december tot en met 6 januari. Ook werd het nieuwe jaar vroeger wel gevierd bij de zonnewende van 21 december.
- c** Julius Caesar voerde de juliaanse kalender in. Dat gebeurde in het jaar 44 voor Christus. Vanaf die tijd viel Nieuwjaar op 1 januari.
- 2 a** *Voorbeeldantwoord*
De islamitische kalender begint bij de verhuizing van Mohammed van Mekka naar Medina. Dat was in 622 na Christus. De islamitische kalender is een maankalender. Het jaar telt daardoor minder dagen dan in de westerse kalender. Hierdoor verschuiven de feestdagen elk jaar.
- b** *Voorbeeldantwoord*
De Chinezen hebben een maankalender. Het Chinese jaar begint op de tweede nieuwe maan na de zonnewende van 21 december. Met Nieuwjaar betalen de Chinezen hun schulden, trekken nieuwe kleren aan en maken hun huis goed schoon. Hierna begint een familiefeest en eren ze de goden. En ze geven elkaar cadeaus en steken vuurwerk af.
- 3 a** In een lunisolaire kalender hanteert men de maankalender, maar houdt men meteen rekening met de zonnekalender.
- b** Deze heel oude tempels zijn misschien gebruikt voor de tijdsbepaling of een kalender.

Taak 14

- 1 a** 38%, in 2006 zijn dat zo'n 323.000 Turken.
- b** De meesten komen uit Azië of Afrika.
- 2** Eigen antwoord.
- 3 a** 1 waar
2 niet waar
3 niet waar
4 niet waar
5 niet waar
6 waar
- b** Eigen antwoord.
- 4** *Voorbeeldantwoord*
Overeenkomsten
- Verhalen die overeenkomen gaan onder andere over Adam en Eva en de Ark van Noach.
 - Zowel in de Koran als in de Bijbel staan regels hoe je moet leven.
 - Ze bidden in een gebedsruimte.
- Verschillen**
- Moslims en katholieken hebben ieder hun eigen heilige boek: de Koran en de Bijbel.
 - Veel moslimvrouwen dragen een hoofddoek en heel weinig katholieke vrouwen doen dit.
 - Katholieken geloven dat Jezus de zoon van God is, de moslims geloven dat niet.
 - Moslims eten geen varkensvlees en katholieken wel.

Taak 15

- 1 a** Eigen antwoord.
- b** *Voorbeeldantwoord*
- 1 Er kwam een vijandelijke aanval en het leek slim om het geld veilig op te bergen.
 - 2 De eigenaar van het geld ging voor een tijdje weg uit Cuijk en stopte het geld in de grond tot hij weer terug zou komen.
 - 3 Het huis werd regelmatig geplunderd en daarom had de eigenaar op een paar plaatsen potten met geld begraven.
- c** *Voorbeeldantwoord*
- Nee, culturen die plotseling zijn verdwenen door bijvoorbeeld een inslag van een meteoriet hadden hier geen tijd voor gehad. Culturen verdwenen meestal heel langzaam en hadden dat niet door.
- 2 a** Ze werden niet meer onderhouden en stortten in of er groeide mos, gras en struiken op. In wegen kwamen gaten, bruggen stortten in en niemand repareerde ze.
- b** Veel gebouwen werden gesloopt. Niet om op die plaats iets anders te kunnen bouwen, maar om de stenen te gebruiken voor het bouwen van een boerderij of stal.
- c** *Voorbeeldantwoord*
- Woorden uit het Latijn, de taal van de Romeinen. Bijvoorbeeld: industrie, explosie, mutatie, kaas, kasteel, kamer.
 - Veel van onze wegen volgen nog de route van de oude Romeinse wegen.
 - De rechtspraak in veel landen is gebaseerd op de Romeinse rechtspraak.
- 3 a** Eigen antwoord.

- b** Dit zijn erfenissen van oude culturen die bewaard moeten blijven. Op de lijst staan bijvoorbeeld de piramides in Egypte.
- c** Eigen antwoord.
- d** We vinden met elkaar dat we deze zaken moeten bewaren, niet moeten afbreken of veranderen.
- e** Laat je oproep aan een paar andere kinderen lezen. Zijn zij overtuigd en steunen ze je?
- f** Eigen antwoord.

Taak 16

- 1 a** Nee, er blijven altijd stukjes geschiedenis waar hij naar moet raden.
- b** Een vondst die al eerder werd gedaan is nu preciezer onderzocht. De datum bleek niet te kloppen, waardoor de theorie aangepast moest worden.
- c** Zelfs met de beste technieken van nu kun je niet precies zeggen hoe oud iets is. Maar ze worden er wel steeds beter in.
- 2 a** *Voorbeeldantwoord*
- Archeologen van de 16de en de 17de eeuw wilden graag iets moois vinden om mee te pronken of te verkopen aan verzamelaars. De archeologen van nu weten dat als je eenmaal een vindplaats hebt afgegraven de grond niet meer in volgorde van ouderdom ligt. De archeologen van nu graven daarom zo min mogelijk op. Zij beschrijven wat ze ontdekt hebben, maar laten het liggen voor latere generaties.
- b** **Organische resten** zijn bijvoorbeeld leer, hout en botten. Doordat de aarde heel vochtig is, kan er geen zuurstof bij deze resten en blijven ze langer goed.
- c** Archeologen met een duikbrevet gaan het water in op zoek naar archeologische vondsten. Zij gaan bijvoorbeeld op zoek naar gezonken schepen. Op de bodem doen zij hetzelfde werk als de gewone archeoloog.

Taak 17

- 1 a** De Azteken kregen van hun goden de boodschap om een nieuw rijk te stichten op de plek waar zij op een cactus een adelaar zagen met een slang in zijn bek. Dat zagen ze op een van de eilandjes in het meer van Texcoco. Dus besloten ze om daar hun nieuwe stad te stichten.

- 2 a** Chinampa's zijn drijvende akkers.
b Hun voedsel bestond voornamelijk uit groente en fruit. Maïs was het hoofdvoedsel en daarnaast aten ze ook bonen, eieren, kikkers, salamanders en sprinkhanen. Voor het houden van vee is veel landbouwgrond nodig. De Azteken hadden weinig grond en hielden waarschijnlijk om die reden geen vee. Daarom aten ze waarschijnlijk weinig vlees.
- 3** Eigen antwoord.

Taak 18

- 1 a** Karel V was in die tijd koning van Spanje. Hij had een enorm rijk in Europa en daarbuiten. Om dat rijk in stand te houden, moest hij veel oorlogen voeren en dat kostte heel veel geld.
b De Inca's maakten op de ene steen een bult en in de andere een gat. Hierdoor pasten de stenen exact op elkaar.
c Een quipo is een systeem van koorden met knopen in verschillende kleuren. Ze gebruikten dit om mee te kunnen tellen en te betalen. Zo hielden de Inca's hun boekhouding bij. Sinds kort weten we dat de quipo waarschijnlijk ook een schriftsysteem was, dat je kunt lezen. Dit weten we door ontdekkingen in Italië.
- 2 a** De stad zou mogelijk door hen verwoest zijn, omdat ze op zoek waren naar goud en zilver. Alle gouden en zilveren voorwerpen zouden de Spanjaarden meegenomen hebben naar hun eigen land.
b 1 Het was een buitenverblijf voor koningen en belangrijke leiders.
 2 Het was een verdedigingsfort dat het Incarijk moest beschermen.
 3 De stad was bedoeld voor het verzamelen van cocabladeren.
c Nee, hij ontdekte de stad toevallig. Hij onderzocht oude Incapaden en was op zoek naar een andere 'verdwenen' stad toen hij bij toeval Machu Picchu ontdekte.

- 3 a**

7 wereldwonderen Grieken	7 nieuwe wereldwonderen
Beeld van Zeus	Chichen Itza - Mexico
Vuurtoren van Pharos	Machu Picchu - Peru
Piramide van Cheops	Cristo Redentor - Brazilië
Hangende tuinen van Babylon	Chinese Muur - China
Kolossus van Rhodos	Taj Mahal - India
Mausoleum van Halicarnassus	Rotswoningen in Petra - Jordanië
Tempel van Artemis	Colosseum - Rome

- b** Eigen antwoord.

Taak 19

- 1 a** Abraham moet zijn zoon offeren. Maar op het laatste moment wordt dit door God verhinderd.
- b** De gebouwen lijken op elkaar. Zouden de culturen elkaar hebben gekend?
- 2 a** De Soemeriërs leefden in het stroomgebied van de Eufraat en de Tigris. Heb je dat op je kaartje getekend?
- b** Alexander de Grote leefde ruim 300 jaar voor Christus. Hij werd al jong koning van Macedonië en veroverde het gebied tussen Egypte en India.
- c** Eigen antwoord.
- 3** De belangrijkste regel is dat je in de meeste landen een vondst moet melden. En je mag nooit iets wat je vindt, verkopen of naar het buitenland brengen.
Voor Nederland geldt bijvoorbeeld:
- opgravingen zijn gebonden aan strikte regels: alleen vakbekwame archeologen mogen dit doen;
 - vondsten moeten binnen 2 jaar worden geconserveerd en aan de eigenaar worden overgedragen;
 - de overheid is altijd eigenaar, mits een ander zijn eigendomsrecht kan aantonen;
 - opgravingsresultaten moeten worden gerapporteerd aan de minister, de eigenaar en B&W van de gemeente waar de opgraving plaatsvond.

Taak 20

Eigen antwoorden.

Taak 21

Eigen antwoorden.

Colofon

Auteur

Jacques van der Pijl

Redactie

Yvonne Schouten, Zeist

Vormgeving

Lasso CS, Eindhoven – omslag
Van Wermeskerken, Apeldoorn –
binnenwerk

Opmaak

PrePressMediaPartners, Wolvega

Illustraties

Lasso CS, Eindhoven – omslag
JOOS-illustraties, Haastrecht –
binnenwerk
pag 16: Unesco

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt leermiddelen voor
Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs,
Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie en
Hoger Onderwijs

Meer informatie over ThiemeMeulenhoff en een overzicht
van onze leermiddelen: www.thiememeulenhoff.nl of via
onze klantenservice (088) 800 20 17

ISBN 978 90 06 66078 4

Eerste druk, eerste oplage, 2010

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2010

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave
mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave
is toegestaan op grond van artikel 16 Auteurswet j°
het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl., dient men
de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te
voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten
Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp
(www.cedar.nl/pro). Voor het overnemen van gedeelte(n)
uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere
compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich
tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het
gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het
onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten
te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen
die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen
gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.